

FIGYELŐ.

Társasági ügyek. (I.) A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1917 december 15-én *választmányi ülést* tartott.

Négyesy László elnöklete alatt jelen voltak : Ágner Lajos, Baros Gyula, Gulyás Pál, Gyöngyösy László, Hegedüs István, Horváth Cyrill, Horváth János, Morvay Győző, Pais Dezső, Szász Károly, Tolnai Vilmos, Vargha Damján, Viszota Gyula, Zolnai Béla vál. tagok. Jegyző : Kéky Lajos.

1. Elnök a gyűlést megnyitja. Titkárhelyettes jelenti, hogy üléseink helyét az Akadémia szénhiány miatt egyelőre nem bocsáthatja rendelkezésünkre s így felolvasó üléseinket, míg a viszonyok jobbra nem fordulnak, szüneteltetni vagyunk kénytelenek. Tudomásul szolgál.

2. Titkárhelyettes jelentése alapján a Társaság rendes tagjából megválasztatnak : Kárpáti Aurél, író, Bpest (aj. Sikabonyi Antal); Barta M. Eszter, iskolanővér, Temesvár, Stoll Ernő, tanító, Nyiregyháza (aj. a titkárhelyettes); Haitsch Ilona dr., tanárnő, Bpest (1918-tól, aj. Baros Gy.).

3. Titkárhelyettes indítványára a választmány elhatározza, hogy közgyűlését márc. első szombatján megtartja s műsorának összeállításával megbízza az elnökséget. Minthogy ez évben a tisztikar megbízatása is lejár, titkárh. jelölőbizottság kiküldését kéri, melynek feladata a választmány megharmadolása is. Alapszabályszerűen új választás alá kerül a választmánynak az 1915. évben az 1915/17. évi ciklusra választott egyharmada (L. Irodalomtörténet IV. évf. 140. l). A választmány jelölő bizottságul Horváth Cyrill elnöklete alatt Gulyás Pált és Tolnai Vilmost küldi ki s felhatalmazza őket, hogy az új választás alá kerülő vál. tagok sorából azok helyett, kik a Társaság működése iránt nem tanúsítottak érdeklődést, új, a bizalomra érdemesebb tagokat hozzanak javaslatba. Egyszersmind pénztár-vizsgáló bizottságul Tolnai Vilmos elnöklete alatt Imre Sándor és Oberle Károly tagokat küldi ki a választmány.

4. Pénztáros jelentést tesz a Társaság vagyoni állapotáról. Eszerint bevétel 15,740.30 K, kiadás 13,248.84 K. pénztári maradvány: 2.491.46 K. Tudomásul szolgál. Pénztáros egyszersmind azt is jelenti, hogy folyóiratunk nyomtatása a Franklin-Társulat előzetes tájékoztatása szerint rendkívüli mértékben meg fog drágulni. Szász Károly alelnök ezzel kapcsolatban felhívja a figyelmet arra, a szellemi munka sajnálatos lebecsülését mutató, felháborító jelenségre, hogy mikor mindennek az értéke többszörösére emelkedett, az írói tiszteletdíjak változatlanul ugyanazok maradtak, mint a háború

előtti évtizedekben. A választmány teljes mértékben osztozik alelnökének e visszas jelenségen érzett felháborodásában s ezt jegyzőkönyvébe is veteti.

5. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Morvay Győző és Viszota Gyula vál. tagokat kéri fel s az ülést bezárja.

Társasági ügyek. (II.) *A Magyar Irodalomtörténeti Társaság VI. évi rendes közgyűlése.* A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1918. évi márc. hó 16-án tartotta ez évi rendes közgyűlését.

Elnök : Szász Károly, később Beöthy Zsolt.

Jegyző : Kéky Lajos.

Jelen voltak : Négyesy László és Zoltvány Irén alelnökök, Horváth János titkár, Pintér Jenő szerkesztő, Ágner Lajos pénztáros és Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Császáz Ernő, Dittrich Vilmos, Földessy Gyula, Garda Samu, Gesztesi Gyula, Gulyás Pál, Horváth György, Jakab Ödön, Király György, Kőrösy Margit, Lampérth Géza, Lechner Tibor, Melich János, Morvay Győző, Német Károly, Pais Dezső, Petri Mór, Husztiné Révhegyi Rózi, Sajó Sándor, Sebestyén Gyula, Sik Sándor, Szegedy Rezső, Szemkő Aladár, Szinnyi Ferenc, Tolnai Vilmos, Várdai Béla, Zlinszky Aladár, Zolnai Béla, Zsigmond Ferenc tagok. (Összesen 39.) Ezenkívül számos vendég.

1. *Szász Károly* elnöklő alelnök nagy figyelemmel és tetszéssel fogadott elnöki beszéddel a közgyűlést megnyitja.

2. *Kéky Lajos* jegyző, mint a titkár helyettese, előterjeszti titkári jelentését, melyet a közgyűlés egyhangúlag tudomásul vesz.

3. *Elnök* indítványára a közgyűlés szavazatszedő bizottságul Gulyás Pál elnökle alatt Földessy Gyulát és Sik Sándort küldi ki. Elnök elrendeli a tisztikarra s a választmány kisorsolt egyharmadára a szavazást s a szavazatok összegyűjtéséhez szükséges rövid időre a közgyűlést felfüggeszti. Miután a bizottság a szavazatok összeszámlálása végett a mellékterembe vonúlt, elnök a gyűlést ismét megnyitja.

4. *Zsigmond Ferenc* felolvassa Vas Gerebenről szóló tanulmányát. Elnök a közgyűlés nevében és élénk helyeslése közt köszönetet mond az élvezetes előadásért, mely egy érdemes írónk pályájának jeles, nemcsak esztetikai, hanem művelődéstörténeti szempontból is nagyon tanulságos áttekintését nyújtotta.

5. *Tolnai Vilmos* előterjeszti a pénztárvizsgáló-bizottság jelentését. A bizottság mindent rendben talált. A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi, a pénztárosnak az 1917. évre a fölmentést megadja. lelkiismeretes tevékenységeért köszönetet szavaz neki s egyszersmind köszönetet mond a pénztárvizsgáló-bizottságnak szives fáradozásáért.

6. *Gulyás Pál*, a szavazatszedő-bizottság elnöke, kihirdeti a szavazás eredményét. Összesen 37 szavazatot adtak be. Megválasztottak: elnökké Beöthy Zsolt (37); alelnökökké Dézsi Lajos (37), Négyesy László (37), Szász Károly (37), Zoltvány Irén (37); titkárrá Viszota Gyula (37); szerkesztővé Pintér Jenő (36, egy szavazat Vargha Damjánra esett); jegyzővé Zolnai Béla (36, egy szavazat Király Györgyre esett); pénztárossá

Ágner Lajos (37); választmányi tagokúl: Alexander Bernát (35), Badics Ferenc (37), Bajza József (37), Baranyai Zoltán (új, 37), Bayer József (37), Bánóczy József (37), Binder Jenő (37), Földessy Gyula (új, 37), Gagyh Dénes (37), Gulyás Pál (37), Hajnóczy Iván (37), Horváth Ferenc (37), Horváth János (új, 37), Imre Lajos (37), Jakab Ödön (37), Kapossy Lucián (37), Kardos Albert (37), Kéký Lajos (új, 37), Kristóf György (37), Lehr Albert (37), Lengyel Miklós (36), Német Károly (37), Pais Dezső (37), Paulovits István (37), Perényi József (37), H. Révhegyi Rózsi (új, 31), Szinger Kornél (36), Tordai Ányos (37), Versényi György (37), Voinovich Géza (37), Werner Adolf (36), Zsigmond Ferenc (37). Ezeken kívül szavazatokat kaptak még: Kőrösy Margit (3) és Birkás Géza (1). Elnök a megválasztottakat a tisztikar s a választmány tagjainak jelentvén ki, a maga és megválasztott tisztársai nevében szives köszönetet mond a bizalomért. Egyszersmind a Társaság nevében a két lelépő tisztviselőnek buzgó és eredményes fáradozásukért, mellyel résztvettek a Társaság alapításában és felvirágoztatásában, a legmelegebb köszönetet mondja s kéri a közgyűlést, hogy ennek jegyzőkönybe iktatását is rendelje el. A közgyűlés így határoz. Ezzel a közgyűlés véget ért.

A közgyűlést *választmányi ülés* előzte meg.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt jelen voltak: Ágner Lajos, Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Császáz Ernő, Gulyás Pál, Horváth János, Jakab Ödön, Király György, Négyesy László, Német Károly, Pais Dezső, Pintér Jenő, Sebestyén Gyula, Szász Károly, Szegedy Rezső, Szinnyei Ferenc, Tolnai Vilmos, Zolnai Béla és Zoltvány Irén vál. tagok. Jegyző: Kéký Lajos.

1. Elnök az ülést megnyitja. Titkárhelyettes jelenti, hogy Szinger Kornél kegyesrendi kormánysegéd, jószágkormányzó úr, Társaságunk vál. tagja alapító tagjaink sorába lépett. Hálás köszönettel vétetik s a Társaság köszönete levélben közlendő az új alapítóval.

2. Tolnai Vilmos a pénztárvizsgáló-bizottság nevében jelenti, hogy megbízatásukban eljárak s felolvassa jelentésüket. Mivel a jelentés hangsúlyozza, hogy a folyóirat terjedelmét feltétlenül redukálnunk kell az elviselhetetlenül növekedő nyomdaárak miatt, erre vonatkozólag a választmánynak kell döntenie. A választmány több hozzászólás után úgy határoz, hogy ápr. folyamán egy négyes füzet (márc.—jun. hónapra) jelenjék meg, a továbbiakról pedig a körülmények alakulásához képest a legközelebbi választmányi ülés fog döntenie.

Elnök a pénztárvizsgáló-bizottság szives fáradozását megköszönve, a jegyzőkönyv hitelesítésére Baros Gyula és Tolnai Vilmos vál. tagokat kéri fel s az ülést bezárja.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1918. március 2-án *választmányi ülést* tartott.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt jelen voltak: Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Gulyás Pál, Hegedüs István, Horváth János, Pintér Jenő, Szász Károly, Tolnai Vilmos és Viszota Gyula vál. tagok. Jegyző: Kéký Lajos.

1. Elnök a gyűlést megnyitja. Titkárhelyettes javaslatára elhatározza a választmány, hogy ez évi közgyűlésünket márc. 16-án tartjuk, a követ-

kező tárgysorral: Elnöki megnyitó, Szász Károlytól; titkári jelentés, Kéky Lajostól; Zsigmond Ferenc tanulmánya Vas Gerebenről; tisztviselők s a választmány harmadának választása; a szamvizsgáló-bizottság jelentése. Szász Károly alelnök felveti azt a kérdést, hogy nem kellene-e a közgyűlésén Zrinyiről is olvastatni tanulmányt születése háromezázados fordulójának ünneplésére. A választmány úgy határoz, hogy májusi ülését fogja erre szentelni.

2. Titkárhelyettes jelentése alapján rendes taggá választatnak: Berger Jób, bencés tanárj., Pannonhalma (aj. Zoltvány Irén); Balogh Ármán, képezdei tanár, Bpest; Ujvári Béla, fóg. tan., Munkács (aj. Baros Gyula); Halász Dénes, ref. fóg. tanár, Sárospatak; Péter Mihály ref. lelkész, Gál-szécs (aj. Harsányi István); Kiss Aladár, tanár, Bpest; Kovács Sándor, zászlós, 415. sz. táboriposta (aj. a pénztáros); Ambrus Zoltán, a Nemzeti Színház igazgatója, Bpest; Berzeviczy István, polgármester, Ungvár; P. Béres Gaudenc, theol. tanár, Vajdahunyad; Brüll Emánuel, ref. fóg. tanár, Kolozsvár; Diósi Géza, kegyesr. tanárj., Bpest; Gambel Béla, r. k. segédlelkész, Lőrinci; Horváth Árpád, bölcsészeth., Bpest., Kiss Albert, fóg. tanár, Igló; Dr. Kovács Ferenc, képzőint. igazgató, Kőszeg; Sátor József, fóg. tanár, Szeged; Schwarz Károly, könyvkereskedő, Sopron; Tiba István, hadnagy, 414. sz. táborip.; Wiener Ilona, bölcsészeth., Bpest, (aj. a titkárhelyettes).

3. Tolnai Vilmos előterjeszti a jelölő-bizottság jelentését. Előbb bemutatja Horváth János titkárnak és Kéky Lajos jegyzőnek a bizottsághoz intézett levelét; ezekben mindketten teljes határozottsággal kéri, hogy a bizottság őket a jelöléseknél hagyja figyelmen kívül. A bizottság, mivel e szándék mindkét lelépni szándékozó tisztviselőnél megmáshthatatlannak bizonyult, azt javasolja, hogy a választmány sajnálattal vegye ezt tudomásul s a két lelépő tisztviselőnek legmelegebb köszönetét fejezze ki. Miután a választmány ehhez hozzájárul, Tolnai Vilmos felolvassa a jelölő bizottság javaslatát. A bizottság a tisztségekre a titkár és jegyző kivételével a régi tisztviselőket ajánlja, a szerkesztőségre első helyen Pintér Jenő eddigi szerkesztőt, második helyen Vargha Damján, harmadik helyen Bajza József vál. tagokat, titkárságra Viszota Gyula, jegyzőségre Zolnai Béla vál. tagokat jelöli. Választmányi tagokul a következőket jelöli: Alexander Bernát, Badios Ferenc, Bajza József, Baranyai Zoltán (új), Bayer József, Bánóczy József, Binder Jenő, Földessy Gyula (új), Gagyh Dénes, Gulyás Pál, Hajnóczy Iván, Horváth Ferenc, Horváth János (új), Imre Lajos, Jakab Ödön, Kapossy Lucian, Kardos Albert, Kéky Lajos (új), Kristóf György, Lehr Albert, Lengyel Miklós, Német Károly, Pais Dezső, Paulovits István, Perényi József, H. Révhegyi Rózi (új), Szinger Kornél, Tordai Ányos, Versényi György, Voinovich Géza, Werner Adolf, Zsigmond Ferenc. A választmány e jelölésekhez hozzájárul s így ez a lista mint a választmány javaslata kerül a közgyűlés elé.

4. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Alszeghy Zsolt és Horváth János vál. tagokat kéri föl s az ülést bezárja.

A számvizsgáló bizottság jelentése. Jelentés a M. Irodalomtörténeti Társaság pénztárának és zárószámadásának megvizsgálásáról.

I. A mai napon megvizsgáltuk a pénztáros 1917 évi számadásait (a pénztári főkönyvet, a zárószámadást és a vagyonmérleget) s azt találtuk, hogy a bevételek összege volt 16,865'96 K, a kiadások összege 16,424'94 K, 1917 december 31-én pénztári maradék 441'02 K.

II. A társulat vagyona 781'02 K. (nyolcezerhétyszáznyolcvanegy korona 02 fillér); ebből 5340 K-t alapítótagdíjakból részint hadikölcsönkötvényekben, részint készpénzben a Pesti Kereskedelmi Bank Margit-köruti fiókja őrzi; a többi az 1918 évre átviendő készpénzmaradvány és tagdíjhátralék.

III. A rohamosan és óriási arányokban emelkedő nyomdai árak nagy megpróbáltatásnak teszik ki a Társaságot. Ennek igazolására tanulságos egybevetni az 1913 évi és az 1917 évi nyomdai számlákat. Míg u. i. 1913-ban 40 ívért fizettünk 6161'80 K-t, addig az 1917 évi 37 ív ára 11947'76 K. Tehát a nagy nyomdai árak arra kényszerítettek bennünket, hogy az ívek számát 1918-ban redukáljuk. A nyomdának az 1917 évi 9—10-ik füzet 8 ívért fizettünk 4025'60 K.-t, vagyis ívenként 500 K. Az újabb áremelés következtében már 30 ív ára is 18,000 K-t felülmulna.

IV. A számadások részletes megvizsgálásából újból meggyőződhetünk arról, hogy a Társaság pénzügyeinek kezelése pontos, minden részletében lelkiismeretes. Javasoljuk, hogy a t. Közgyűlés dr. Ágner Lajos pénztárosnak az 1917 évre a felmentést a szokásos fenntartással adja meg s működéséért fejezze ki köszönetét. Egyszersmind a felmentést a számvizsgáló bizottság részére is kérjük.

Budapest, 1918. március 10-én.

Imre Sándor s. k. biz. tag.

Oberle Károly s. k. biz. tag.

Tolnai Vilmos s. k. biz. elnök.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1917. évről szóló zárószámadása.

I. Bevétel.

	Kor.
1. Maradvány a mult évről	648'92
2. Alapítványok	400'—
3. Tagdíjakból befolyt	5831'44
4. Előfizetési díjakból befolyt	5212'50
5. Füzeteladás	93'75
6. Kamatjövedelem	346'02
7. Államsegély	3333'33
8. Székesfőváros segélye	1000'—
Összesen	16865'96

II. Kiadás.

1. A folyóirat kiállítása és expedálása	9916.76
2. Nyomtatványokért, irattári felszerelésért	294.34
3. Postaköltség	270.85
4. Irodai kiadás, postatakarékpénztári illeték	731.98
5. Írói tiszteletdíjak	2270.—
6. Tisztviselők tiszteletdíja	1819.—
7. Engedmény kereskedőknek	417.25
8. Törzsvagyonhoz csatoltatik	400.—
9. Szolgáknak	270.76
10. Vegyes kiadások	34.—
11. Maradvány 1917. végén mint egyenleg	441.02
Összesen	16865.96

Költségvetés 1918-ra.

Bevétel.

	Kor.
1. Maradvány 1917-ről	441.02
2. Alapítványokból	400.—
3. Tagsági díjakból	6000.—
4. Előfizetésekből	6700.—
5. Füzeteladás	100.—
6. Időközi kamatok	400.—
7. Államsegély	4000.—
8. Főváros segélye	1000.—
Összesen	19041.02

Kiadás.

	Kor.
1. A folyóirat kiállítása és expedálása	12000.—
2. Postaköltség és nyomtatványok	500.—
3. Irodai kiadások	450.—
4. Írói tiszteletdíjak	3000.—
5. Tisztviselők tiszteletdíja	1800.—
6. Engedmény kereskedőknek	300.—
7. Törzsvagyonhoz csatoltatik	400.—
8. Szolgáknak	200.—
9. Vegyesek	200.—
10. Maradvány	191.02
Összesen	19041.02

Új egyetemi tanár. A hivatalos lap 1918 évi márc. 15-i száma közli, hogy a király Ő felsége a pozsonyi egyetem bölcsészeti karának magyar irodalomtörténeti tanszékére dr. Császár Elemér budapesti állami gyakorló főgimnáziumi rendes és egyetemi címzetes rendkívüli tanárt, Társaságunk választmányi tagját egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezte ki.

Az Arany János-Társaság pályázata. A temesvári Arany János-Társaság pályázatot hirdet olyan műre, amely irodalmilag értékes és kimerítő meg-

világítását nyújtja Arany nyelv-művészetének. A pályatétel: Arany nyelv-művészete. A pályadíj ezer korona. A műnek Arany összes műveire, tehát műfordításaira is ki kell terjeszkednie. Bárki pályázhat. A jelíges levéllel ellátott művet 1919 január 15-ig kell a Társaság főtítkárához betervezni. A kéziratot a Társaság nem adja vissza s első közlésének jogát fenntartja magának. Az eredményről a Társaság 1919 február havi közgyűlésén dönt.

Magyar irodalomtörténeti előadások egyetemeken. A budapesti, debreceni, kolozsvári és pozsonyi egyetem tanárai az 1917—1918. iskolai év második felére a következő előadásokat hirdették:

A budapesti egyetemen: Angyal Dávid r. t.: Magyar történetírás a XVII. században. Heti 1 óra. — Beöthy Zsolt r. t.: Irodalom és irodalomtörténet. (Az irodalomtörténet elmélete.) 4 óra. — U. a.: Zrinyi és a Zrinyiász. (A költő születésének háromszázados fordulóján.) 1 óra. — Császár Elemér c. rk. t.: A reform-kor drámairodalma. 2 óra. — Gulyás Pál m. t.: A miniaturás kódexekről (Bemutatókkal). 2 óra. — Kéky Lajos m. t.: A magyar regény Jókai után. 2 óra. — Melich János c. rk. t.: Kisebb XV. századbeli magyar nyelvemlékek. 1 óra. — Négyesy László r. t.: Petőfi. 3 óra. — U. a.: Tinódi és a históriás ének. 1 óra. — U. a.: Irodalomtörténeti gyakorlatok. 1 óra. — U. a.: A magyar irodalomtörténet vázlata 1820. óta. 2 óra. — Riedl Frigyes r. t.: Vörösmarty és kora. 4 óra. — U. a. Irodalomtörténeti gyakorlatok. 1 óra. — Szinnyi Ferenc m. t.: Fejezetek legújabb regényirodalmunk történetéből. 2 óra.

A budapesti műegyetemen: Alexander Bernát meghívott előadó: A XIX. század kultúrájának főbb eszméi. 2 óra. — U. a.: Irodalomtörténeti képek. 2 óra. — Ferenczy József r. t.: Magyar irodalom. A Bach-korszak ismertetése. 2 óra.

A debreceni egyetemen: Pap Károly r. t.: A felújulás korának irodalma. 4 óra. — U. a.: Tompa Mihály. 2 óra. — U. a.: Irodalomtörténeti gyakorlatok a felújulás korának irodalmából. — U. a.: 2 óra. A magyar dráma fejlődése. 2 óra.

A kolozsvári egyetemen: Dékányi Kálmán m. t.: A XIV. század magyar történelmi kútforrásai. 2 óra. — Dézsi Lajos r. t.: A régi magyar irodalom története. 5 óra. — U. a.: Középiskolai tanárképzői gyakorlatok a régi magyar irodalomtörténetből. 2 óra. — Szádeczky Lajos r. t.: Történeti kútfők 1790-től. 1 óra.

A pozsonyi egyetemen: Császár Elemér r. t.: A magyar regény fejlődése a XIX. században. 3 óra. — U. a. Kazinczy és kora. 2 óra. — Szemináriumi gyakorlatok. 1 óra. — Hodinka Antal r. t.: A magyar történetírás története. 1 óra. — U. a.: Hazai krónikák, szövegolvasás és kritika. 1 óra.

Molnár Ferenc «Uri divat»-ja és Corneille Péter egyik vígjátéka. Az «Uri divat» első és harmadik felvonásának színtere egy divatárúüzlet. Ebben, a magyar színpadon szokatlan környezetben játszódik le a jószívű

Juhász Péter házasságának szívét és zsebét egyformán érdeklő története. A színtér megválasztásában Molnárnak nem kisebb úttörője volt mint a modern francia színmű megalapítója Corneille Péter. A klasszikus tragédia atyjának tartják; ifjúkori vígjátékai és tragikomédiái révén a mai francia dráma is tőle származik. Egyik vígjátéka, *la Galerie du Palais* (előadták 1634., megjelent 1637.) címével és két felvonásának (I. és IV.) színpadi díszletével tűnt fel. Tárgya szerelmi cselszövés, mely Páris egyik legrégebbi árúcsarnokának: a Palais de Justice¹ nyitott folyosójának üzletei és kirakatai előtt indul meg Van ott fehérnemű-, könyv- és vegyesárúkereskedés. Bosse Ábrahám egykorú (1637.) rajza ezeket egymás mellett, reklám-tábláikkal mutatja be és a rajz megfelelhet annak a képnek, amely Corneille szeme előtt lebeghetett (Marty — Laveaux kiadása *Album* mellékletében). A vígjáték fehérnemű kereskeskedőnöje tájékoztat az akkori divatról, a könyvkereskedő beszédéből megismerjük a közönség ízlését, az irodalmi áramlatokat. A negyedik felvonásban az inasok eljönnek a vásárolt árúkért és ez igazolja a díszlet felújítását, ami ép úgy szórakoztatta XIII. Lajos korának színházi közönségét, mint az »Úri divat» mai nézőit. Ujdonság ingerével a színházi és irodalmi hagyomány ismerőjére nem hat. Corneille követői közül megemlíttjük Berthod-t, aki versben írta le a Palais de Justice kirakatait (1652); Montfleury-t, aki egyik színművében színtérül választotta (*l'Impromptu del' Hôtel de Condé* 1663.). ép úgy mint az olasz színtársulat egyik darabja (*Arlequin, lingère du Palais*, 1682). A magyar színműíró csak a jellemek rajzában újíthatott, a színtér megválasztásában régi hagyományt követett.

KARL LAJOS.

Arany néhány költeményéről. A nagyszalontai Csonkatoronyban két szekrény van tele azokkal a könyvekkel, melyeket a költő könyvtárából Arany László és Széll Kálmán ajándékoztak az Arany-emlékegyesületnek. E könyvek egy része tele van Arany széljegyzeteivel, bíráló vagy helyeslő megjegyzéseivel. Esztetikai és nyelvi szempontból is értékes volna e széljegyzetek együttes kiadása, de még értékesebb a költő életrajzában s magyarázatának szempontjából. A forrásai felett folytatott vitákat igen sok esetben megszüntetné az a pár apróbetűs sor, melyet Arany a lap szélére oda vetett. Összes költeményeinek (Pest, Ráth, 1872.) hátlapjára írott jegyzetei alapján szólok itt hozzá néhány költeményéhez.

Tetszetős okfejtése és módszere mellett is a felesleges elmejátékok és cikkek közé sorozandó *Gyulai Ágostnak a Paedagógiai Értesítőben* (1917. évf. 4. sz.) megjelent *Quem dii odere* c. dolgozata, mely szerint Arany a *Tanári jubileumra* c. költeményét — nem mint Vécsey Tamás egyik jegyzete sejteti, Vandrák András eperjesi tanárnak, hanem — Szigeti Wargha János egykori nagykőrösi főgimnáziumi igazgató 25 éves jubileuma

¹ Richelieu a *Palais Royal* építtetését 1629-ben kezdte el, de oszlopcsarnokának (*Galerie Orleans*) áruházai Egalité Fülöp korában (1781—86.) nyíltak meg.

alkalmából írta. Csakhogy az említett jegyzetek közt szóról-szóra ez olvasható: «Tanári jubileumra: Vandrák Andrásnak.» S így aztán mégis a Vécsey Tamás sejtése a valóság és szappanbuborék lett a Gyulai hosszú cikke.

Ép így jár a *Gragger Róbert*: *A rab gólya* c. értekezése is. (E. Ph. K. 1912. évf. 856—860. l.) Gragger megtagadja az iskoláknak a köz tudatba is átment tanítását, hogy a költemény a haladni, fejlődni vágyó, de elnyomott haza allegóriája («a haladásában, kifejlődésében gátolt nemzet plasztikus képe», Váczy János: Arany János lírai költeményeiről, Erd. Múz. 1891. évf. 386. l.), s azt hiszi, hogy ez a magyarázat a Tompa *A gólyához* c. költeményének hatása alatt keletkezett, hiszen 1847. nem volt a szigorú cenzura, hanem éppen a nyílt, az erélyes, a férfias szó kora; az allegória ideje csak a szabadságharc után jött el. *A rab gólya* tehát nem az ország. Nagyszalontán élt az; maga Arany az a rab madár, aki szabad és független szeretett volna lenni, de a hivatal lekötötte, — a költészetnek szeretett volna élni és sertésspasszus írás meg a Liptákné tyúkpanasza fogta el idejét, — művelt és érzékeny lelke elől környezetének szűk falai elzárták a kilátást. A nagyvilágból így csak egy darab kék eget láthatott, s a szabad madárnak — Petőfinék — csak távoli szárnycsattogását hallhatta. Ha fel akart szállni: köznapi körülményei, a törekvéseit meg nem értő emberek mindig visszahúzták a földre. *A rab gólyában* kidolgozott kép tehát a költő helyzetét ábrázolja. — Tetszetős levezetés csakohy — amint Tolnai Vilmos (E. Ph. K. 1913. évf. 716. l.) ellen veti — Arany, habár nem is egész határozottan, maga is megjelöli *A rab gólya* célját, mikor Erdélyi Jánosnak ezt írja: «Nem mint gólya; de talán mint a 848 előtti sisiphusi küzdelmek képe — mint allegória — megjárná.» Kardos Albert pedig arra mutat rá, hogy a Gragger nézetének ellene mond a: *Rossz emberek elmetélik*, mert a tényeknek meg nem felelő panaszra a higgadt Arany sohasem nyitotta ki száját. Hozzá lehetne még Graggernek ahhoz az érvéhez is szólani, hogy *A rab gólya* már csak azért sem allegória, mert 1847. a nyílt, az erélyes, a férfias szó éve volt: de a hozzászólás feleslegessé válik Aranynek e pár sornyi jegyzete mellett: «Allegória az 1848. előtti szabadelvű küzdelmek sikertelen voltára, szemben a reakcióval.»

Ép így allegóriáknak jelzi Arany a *Kies ősz-t* («az októberi diplomára») a *Hec hec-et* («a Haynau-világra»), *A hajótörött-et* («a losonci nagy égésre a Phoenix számára»), a *Vágtat a ló-t* («a Nagyidai cigányok felületes bírálataira»), a *Pusztai fűz-et* és *Az örök zsidó-t*.

A *Népnevelés* c. szelíd szatirjáról már Tolnai Vilmos (Irodalomtörténet, 1914. évf. 315—7. l.) megírta, hogy kipontozott helyei (I... és R...) Ferjentsik Sámuel *jolsva-i* evangélikus és Madva Ferenc *rudna-i* katolikus lelkészreke vonatkoznak; az előbbi híres időjós, az utóbbi híres csodadoktor volt. A Tolnai fellevezését bizonyossá teszi Arany e jegyzete: «Népnevelés. *Jolsva*, *Rudna* neveket ki kell írni.»

Ehhez hasonló vonatkozás-magyarázat még több is elfordul a jegyzetek között; ismeretesek és vitatlanok lévén' egyszerűen idézem őket:

«*A lantos.* Nem szorosán Petőfire vonatkozik, csak eszményileg festi a magyar költő sorsát.

«*Emléklapok.* Petőfiné ekkor Kolozsváron volt, hol férje eltűnte után sokáig tartózkodott. Oda küldtem neki a tőle régebben átvett albumlapon a költeményt.»

«*Arkádia-féle.* Tévesen magyarázzák a 2-ik versszakot, mintha szegény apám elpörlötte volna öröklött vagyonát. Amit öröklött, azt jóformán mind reám hagyta és nénémre, most is megvan. „Ág is húzza a szegényt, s ami utána következik, csak általánosan mondtam.» Egészen ennek a jegyzetnek megfelelően ír *Riedl* e költeményről. (124. l. jegyz.)

«*Évnapra.* Március 15-ére, midőn még egymás hallgató közönyét gyanús szemmel néztük, s nem értettük volt ki belőle, hogy (kevés kivétellel) mindnyájan jó hazafiak maradtunk.»

«*Válság idején.* Az 1849. év első napjaiban, midőn a távol vidék semmit sem hallott a Nagyszombatnál megvert magyar sereg, az országgyűlés stb. további sorsáról, hirlap nem jött, magántudósítás sem, mert Pest futott Debrecen felé.» Ezután tovább így folytatja; «Nb. Jelent volt meg egy költeményem a *Függetlenség* című, *Erdélyi János* szerkesztette hirlapban, 1849; s egy pár népies apróság a Telegdi debreceni röplapjaiban, de ezek kézírata nincs meg.» Ezeknek nyomát az Arany László jegyzetei közt sehol sem találom, mindössze a X. k. XL. l. annyit, hogy a Telegdy Lajosnál 1849. Debreczen város könyvnyomdájában nyomtatott füzetkében olvasható két, a *Nép Barátjából* átvett verse: «*Egy életünk, egy halálunk*» és «*A legszebb virág*».

E jegyzetek között forrásaira csak kettőben utal. Ezek közül is a *Szent László fűvé*-hez írott jegyzetében megtévesztette emlékezete, amennyiben ezt írja: «A mondát és a növény nevét (*Gentiana cruciata*) [áthúzva: ,*Beythe Istvánnál* s utána írva] *Fabricius Balázs* szókönyvében találtam.» *Fabricius* szójegyzékében a 24. lapon azonban csak ennyi olvasható: «*Gentiana — Szent László fune, vag', sz. Ilona fune,*» s így mégis csak *Beythe István Stirpium nomenclator Pannoniusából* olvasta a keresztes fű mondjáját, mikor az 1848. év nyarán Nagyszalontán tartózkodó Szilágyi figyelmébe ajánlotta.

A *Pázmány lovag*-hoz ezeket írta: «A király I. Károly; a tárgy lényegében történeti», s ez egészen fedi *Hornáth János* feltevéseit (Bp. Szemle, 1909. évf. 133—140.), mely szerint a *Kiss Károly*-tól (A szép juhászné o. elbeszélés, Aurora, 1828.) vett meseanyaghoz *Pázmány lovag* történetileg ismert anekdótáját (Polgári Lexikon, I. *Tolnai Vilmos*, E. Ph. K. 1903. évf. 473. l.) vetette oda megoldásul; amabban *Mátyás*nak egy hasonló szerelmi kalandja, emebben *Pázmánynak* *Róbert Károly*val való párviadala s megsebesülése miatt megjutalmazása a tárgy.

Még két jegyzetét hozom fel. Az egyik a *Rachel* c. balladájára vonatkozik: «A szentírási helyben ama régi Ráchelre, a Jákób nejeére van vonatkozás, de én úgy vettem, mintha a leölt csecsemők kettejének anyja volna.» A másik jegyzet a *Bor vitéz* e sorát: «Megy az úton kis pacsirta» magyarázza: «Pipiskét kell érteni, mely a tél hirnöke, s amint halad az országun, az elbujdosó leányt jelképezi.»

SZENDREY ZSIGMOND.

A Szózat hatása Runeberg «Vårt land» c. költeményére. Werner Söderhjelm svéd irodalombuvár, megjegyzi Runeberggről írott beható életrajzában ¹, hogy a «Vårt land» című költemény, mely lassanként a finn nép egyik himnuszává emelkedett, sőt a svédeknek is kedvelt hazafias éneke, Vörösmarty Szózat-ának hatása alatt keletkezett. Ezen minket annyira érdeklő állítását ki is fejti és a jegyzetben közli a Szózat svéd fordítását.

Az általános irodalmi hatásokat egy kor szellemi mozgalmai és nagy írói szabják meg, míg az apróbb, a részlethatásokat többnyire a véletlen okozza. Így Runeberg első költemény-kötetében szerb népdalok hatása mutatkozik. A fiatal svéd-finn diáknak véletlenül kezébe került néhány szerb népdal német fordítása és ezen daloknak komor hangulata annyira megragadta, hogy néhányat le is fordított közülök.² Hasonló véletlen volt Vörösmarty Szózatával való találkozása. A Szózat 1845-ben jelent meg a helsingforsi Morgonbladet április 14-iki számában, tehát megelőzte az összes ismert német fordításokat.³ A nálunk eddig teljesen ismeretlen svéd fordítás: *Ungersk nationalsång. — M. Vörösmarty* — címen jelent meg és a fordító — A. H. A. Kellgren⁴ — nevének kívül a szerkesztőség semmi megjegyzést nem fűzött hozzá. Hogy a fordítást mennyire becsülték, bizonyítja, hogy még azon évben fölvtették a «Necken» költője almanachba.⁵

A fordítást olvasva, elismeréssel kell adóznunk a fordítónak. Munkáján meglátszik a lelkiismeretes műgond és az eredetihez való hű, de nem szolgálai ragaszkodás. Treumundnak 1846-ban Herzensklänge című kötetében megjelent német fordításával egybevetve, igazat kell adnunk R. Bergström megjegyzéseinek, aki antológiájában azt mondja, hogy H. Kellgren a magyar eredetiből fordított.⁶ Az első versszakban kissé megrövidíti Vörösmarty erőteljes kifejezését és az utolsó sor hű visszaadása helyett ezt kapjuk:

Det är ditt allt, det blir din graf
det ock din vagga var.

(Ez mindened, ez lesz a sirod, mely bölcsöd is vala.)

¹ Werner Söderhjelm: J. L. Runeberg. Helsingfors 1906. I. II. L. II. kötet 317-ik old. — t.

² L. Schück-Warburg: Illustrerad vensk Litteraturhistoria IV. 2—6-ik old.

³ Gyulai nagy Vörösmarty kiadásában nem ismeri a svéd fordítást. Az első német fordításnak Treumundét nevezi meg a Herzensklänge című kötetében. Megjelent Leipzigban 1846-ban.

⁴ Abraham Herman August Kellgren (1822—1856) kiváló uraltáji nyelvész. Jelentős tudományos dolgozatai mellett szívesen fordított a ans-krit, finn, észt és török nyelvekből. 1854-ben a keleti nyelvek tanára lett a helsingforsi egyetemen. (Josua Mjöberg (Göteborg) szíves közlése után).

⁵ Necken. Poetisk Kalender för 1846. Utgifven af F. Berndtson Helsingfors. 1845. 8° 213 old. A Szózat fordítását 47—49-ik oldalon találjuk meg. H. Kellgrentől különben három eredeti költeményt is közöl.

⁶ L. Rick Bergström: Främmande Lyror. En Antologi.

Stockholm 1837. Vörösmartytól közli a Szózatot és a Föti dalt, ez utóbbit Theodor Lindh sikerült fordításában.

Maga a főgondolat ugyan csorbát nem szenved és a svédben minden egyszerűsége mellett elég erős marad.

Különösen sikerült a 4, 5, és 6-ik versszakok átültetése. Kissé félreértette a 7-ik versszakot, amikor így fordítja:

Och kränkte ropa folk och land
i bitter harm och nöd...

(Sértve kiált föl nép és ország, keserű búban és nyomorban.)
Treumundnál ezt helyesebben találjuk, de nem szebben:

Kühn ruff's zum Völker-Vaterland
Der Welt in Harm und Noth...

Vörösmarty ép az ellenkezőjét mondja, mit a svéd fordító, mert azt hangsúlyozza, hogy a magyar nép még nem tört meg, hanem *büszkén* kiáltja a nagy világ felé: «Egy ezredévi szenvedés kér éltet vagy halált.»

Ez utóbbi két sor azután ismét nagyszerűen sikerült a svéd szövegben:

En tusenårig smärta ber
om lif—lif eller död.

Ezen egyetlen tévedését leszámítva, a többi strófák igen sikerült svéd visszhangjai az eredetinek.

Így nem csodálkozhatunk, hogy ez az erőteljes nemzeti dal annyira megragadta Runeberg lelkét, aki különben is érdeklődött a magyar irodalom iránt,¹ amit néhány későbbi fordítása is bizonyít. Runeberg 1832—37-ig szerkesztője volt a Helsingfors Morgenbladet-nek és amikor Borgåba költözött, akkor is szorgalmas munkatársa maradt egykori lapjának. Ott jelentek meg hazafias románc-ciklusának «Fénrik Ståls sägner» (Stål zászlótartó elbeszéléseiből)² első darabjai. Ezen legjellemzőbb költeményfüzérére elé, mely az 1809-iki finn háború véres dicsőségét és szomorú szenvedéseit halhatlanítja meg, írta meg Runeberg «Vårt land» (A mi hazánk) nagyszerű dithyrambusát. A Morgenbladet-ben olvasva Vörösmarty Szózatát, felújult lelkében a távoli rokonnép emléke, önkéntelenül a két nép sorsának hasonlóságára gondolt, hogy mind a két nép századok óta tűr és szenved, de még nem tört meg, a régi mult dicsősége lelkesíti és büszkén várja a jobb kort vagy a nagyszerű halált.

A legfeltünőbb, hogy Runeberg átveszi a Szózat versformáját, csak a versszakait bővíti ki azáltal, hogy még egy jambusi sorpárt tűz közbe, mely az első sorral rímel. A két költemény versképletét egymás mellé állítva, a Szózat hatása világos lesz:

¹ Gyóry Vilmos Svéd költőkből című munkájában (114-ik old.) megemlíti Runeberg fordításait Kazinczy és Kisfaludy Sándor költeményeiből. Tényleg R. Bergström idézett antológiájában négy verset közöl a Himfy szerelmeiből Runeberg fordításában. Ezek: 90. 126. 7. 76. sz. dalok.

² Gyóry Vilmos i. munkájában nagy precizitással fordította le Runeberg ezen költői művének néhány részletét 181—175.

Szózat.	Vårt land.
U - U - U - U - x	U - U - U - U - a
U - U - U - U - a	U - U - U - U - b
U - U - U - U - x	U - U - U - U - a } Runeberg
U - U - U - U - a	U - U - U - U - a } bővítése
	U - U - U - U - b
	U - U - U - U - b

Ezen külső hatáson kívül fontosabb és jelentősebb az a hatás, melyet a Szózat gondolatmenete tett Runebergre. A Vårt land a lángoló hazaszeretettől lelkesült költői szív fölkiáltása, melyben elismeri, hogy a finnek hazája szegény, kopár és hideg, de nékik minden szikla, minden tó, minden terméketlen rög arannyal fölér. Hasonlítsuk össze a negyedik versszakát:

Runeberg

4. Här striddes våra fäders strid
med tanke, svärd och plog.
Här, här, i klar som mulen tid
med lycka hård, med lycka blid
det finska folkets hjärta slog
här bars hvad det fördrog
6. Och det var här det blodet flöt
ja här för oss det var.
Och det var här sin fröjd det njöt
och det var här sin suck det göt
det folk som våra bördor bar
långt före våra dar.

Vörösmarty

3. Det är ett land, der fäders blod
i striden ofta flöt
hvars helga namn uti sin famu
re'n seklers ära slöt
4. Hur stred en gång för foster land
Árpád med blodig barm
hur bröts en gång förtryckets band
af Hunyads starka arm.
5. Här hójdes, Frihet förr en gång
ditt blodiga banér
och ära ästa sjönka stolt
för dig i döden ner.

A közös gondolat mellett még egyes kifejezések szinte szóról-szóra egyeznek. Runeberg természetesen a finn nép történetének megfelelően azt hangsúlyozza, hogy gonddal, karddal és ekével küzdenek a honért egykor a finn apák, míg a Szózatban karddal és vérrel kellett megvédelmezni a termékeny magyar alföld szabadságát a sok ellenség ellen. Vagy ha nézzük tovább Runeberg 7-ik versszakában

Hur ödet kastar än vår lott
ett land, ett fosterland vi fält.

(Bármint vessen a sors, van még hazánk, szülő hazánk.)

Ugyanez a gondolat Vörösmartynál: Áldjon vagy verjen sors keze...
(Hvad helst dig ödets hand beskär, här lefva dö du skall.)

A különbség a két nép hangulatában rejlik és az alkalomban, melyre íródott. Vörösmarty a kétségbeesett nemzetet akarja vigasztalni, erősíteni és buzdítani, szinte jóslatszerűen elébe tárnai a jövő nagy küzdelmet, mely végzetes is lehet és itt magasan Runeberg fölött áll. A svéd költő a finn hazaszeretetről rajzolt költői képei elé akart magasztaló ódát írni a finn földről, és így Finnország szegénységét állítja szembe avval a nagymérvű szeretettel, mellyel a finnek a hazai sziklákhöz és tavakhoz ragasz-

kodnak. Runeberg nem mer jósolni nagyszerű halált, neki föltétlenül vigasztalni kellett, hiszen a finn nemzet a nagy, reá nézve végzetes harc befejezése után volt és mert épen a Stål zászlótartó elbeszéléseiben ugyis elég sötét, vigasztalan képet fog kapni az olvasó, — azért ő végül fölkelkesül. Amit Vörösmarty csak két sorban fejezett ki :

Még jönni kell, még jönni fog
egy jobb kor,...

ezt a gondolatot Runeberg az egész utolsó versszakra hagyja, ahol a lendülete a csúcspontját éri el.¹

Az egybevetés meggyőzhetett, hogy Söderhjelm megjegyzése² alapos volt. Itt azzal a ritka irodalmi találkozással van dolgunk, midőn legnagyobb nemzeti énekünk erőteljes hangja rövid idő alatt átrepült országokon és tengereken messze északra, hogy ott hasonló énekekre rendítse meg Runebergnek, egy idegen nyelvű költőnek a hazafias érzelmre annyira finoman rezonáló lelkét.

LEFFLER BÉLA.

Arany János három költeménye svéd nyelven. Arany János neve úgyszólván teljesen ismeretlen a svéd olvasóközönség előtt. Nem tekintve a Nordisk Familjebok³ rövid cikkét mindössze Bergström antológiájában⁴ találjuk a következő megjegyzést : «A. J. született 1817-ben, 1851-ben tanár lett, meghalt 1882-ben. Több eposzt és költői elbeszélést írt. Petőfi halála után Magyarország legelső költőjének tartják; nem annyira találékonyságával és gondolatai újságával, mint inkább plasztikus előadásmódjával és a magyar lélek különösen finom visszaadásával tünik ki.» — Míg a többi európai nyelveken méltó tolmácsolói akadtak Arany János költészetének, addig Svédországban bibliografiai kutatásom közben csak három Arany-költemény fordítására akadtam. — 1912-ben hunyt el Stockholmban 84 éves korában egy jó nevű svéd költőnő *Lotten von Kraemer*, aki 1865-től kezdve, amikor első novellás kötete megjelent, számos költői és prózai munkával gazdagította a svéd irodalmat. Líráját nem annyira az eredeti-

¹ Din blomning, sluten än i knopp,
skall mogna ur sitt tvång.
Se, ur vår kärlek skall gå opp
ditt ljus, din glans, din fröjd, ditt hopp :
oh högre klinga skall en gång
vår fosterländska sång.

(Virágzásod, most bimbóba zárva — kifésülésre érik meg csakhamar; a mi honszerelmünk ad néked fényt, ragyogást, örömet és reményt : akkor még hangosabban zendül föl hazafias énekünk.)

² Söderhjelm megjegyzését magáévá teszi Schück-Warburg nagy képes irodalom-története a legújabb (1917) kiadásában. IV. ². 30-ik oldal.

³ A svéd nagy Lexikon új kiadása igen érdemes rövid cikkeket közöl a magyar irodalomról, legnagyobbbrészt K. B. Wiklund tollából.

⁴ Rich Bergström : Främmande Lyror. Stockholm 1887. Közli Arany J. : Fiamnak c. költeményét L. v. Kraemer fordításában.

ség, mint inkább az érzelmesség, a változatos tárgykör és a svéd nemzeti érzés hangsúlyozott kiemelése jellemzi. A magyar irodalom felé a véletlen vezette. Saját bevallása szerint a hatvanas években, midőn Németországban utazott, néhány magyar családdal ismerkedett meg, akik azután fölhivták figyelmét Petőfi és Arany költeményeire. Eléggő sikerült Petőfi fordításait már említettem egyik dolgozatomban,¹ most csak három Arany fordításával kívánok foglalkozni. L. v. Kraemer «Skogsblommor» (Erdei virágok) címen 1896-ban egy kötet verset bocsátott közre. Ott találjuk «Fiannak», «A rab golya» és «Ősszel» című költemények fordítását. Kissé kellemetlenül érint, hogy Arany nevét következetesen «Aranj»-nak írja.

Az első «Till min son» szigorúan ragaszkodik az eredeti versformájához, de annál kevésbbé annak költői szépségéhez. A fordítás, mely valószínűleg Kertbeny után készült, magán hordja annak minden hibáját. Talán legsikerültebb a refrain visszaadása:

Knäpp tillhopa dina spåda händer,
bed, min älskling, bed din aftonbön!

Lépten-nyomon olyan nagy szabadságot vesz magának, hogy az eredeti szépsége teljesen elhomályosul, sőt az egész gondolatmenet zavarossá válik. Így csak néhány példát hozok föl. Mindjárt a második sorban

«Mával is fogyott a földi kín» helyett
«Herre är man blott i eget tjäll»

(Csak a maga kúnyhójában úr az ember.) Vagy:

Oh, ha bennem is, mint egykor, épen
élne a hit, vígaszul nekem!

helyett ezt fordítja:

Om hon slocknar, blås på hennes bränder!
Lita trofast på din foders rön!

(Ha majd elalszik fűj a hamvaira! — Bízál híven apád tapasztalatában!)
Vagy:

Járj örömmel álmaid egében
Útravalód e csókom legyen

helyett

Hvart du dig i vida världen vänder
Vandra glad i drömmens lustågrd skön.

(Bárhová is kerül e nagy világban, vándorolj örömmel az álmok szép kertjében.)

Ezek a botlások, pedig csak a súlyosabbakat említettem, teljesen elferdítik ezt a nagybecsű költeményt, és néhány sor sikerült igazán költői fordítása alig segít rajta. Ez a fordítás élénken bizonyítja, hogy hamisít-

¹ Petőfi Svédországban. A nyiregyházi ev. főgimnázium értesítőjében 1911/12.

hatnak, ronthatnak meg egy költeményt teljes jóhiszeműséggel, ha nem megbízható másodkézből veszik, az eredeti alapos ismerete nélkül. Némileg sikerültebb és svédül frissebben hangzó «A rab gólya» (Den fångna storken), bár ez sem ment az apróbb elferdítésektől. Mindjárt az első versszaknál, ahol Arany oly mesteri rövidséggel írja le a helyzetet, a svéd költőnő túlságosan nagy fordítói szabadságot vesz magának, mikor ezeket mondja:

Fick din hvita vinge bada
förr i solens ljus, af glada
vindar buren, sommarvarma
bort till sköna
nejder gröna,
ack, nu är han stäckt, den arma.

(Napfényben fürdött egykor fehér szárnyad, vidám szelek vitték a meleg zöld vidék felé, oh, de most le van szegény vágva.) A többi versszakokban már jobban alkalmazkodik a szöveghez, sőt néhol meglepően sikerült visszaadást találunk. A legkomolyabb műfordítása, mégis «Ősszel» svédre való átültetése. Úgy látszik ennél a költeménynél igen jó német szöveget használhatott. A refrain egész hűen fejezi ki svédül Arany gondolatát:

Nej, Ossian,
kom, tälj mig du din dunkla saga.

(Nem, Ossian jer, meséld nekem homályos éneked)

Igaz, hogy a 6-ik versszakban ismét túl megy a fordítói szabadság határán, de azért költői marad:

Ej lärkans drill man höra kan
där svarta moln sin slöja draga
vid korpars skräär...

(Nem hallhatni a pacsirta szavát, hol fekete felhő vonja szét fátyolát holló károgás mellett...)

A 8-ik versszak nagyszerű költői képét:

Csak sír az égbolt ezután
Órök unalmu lanyha cseppel
Míg szétolvad...

ilyenformán teszi teljesen tönkre:

Från rutan sipprar regn, jag kan
hor droppe följa, ja, och klaga
mitt hjärtas sorg.

(Az ablakon eső csorog le, minden csöppet követhetek és panaszlom szívem bánatát.)

Az utolsó versszakok átültetésében már nagyobb szerencséje volt.

Ez a három fordítás bizony nagyon gyarló képviselője Arany lírájának Svédországban. Reméljük azonban, hogy fog akadni még olyan svéd műfordító, aki képességével és fordítói készségével méltó tolmácsolója lesz nemcsak Arany lírájának, hanem annyira pompás epikájának is.

LEFFLER BÉLA.